

Торгово-промислові палати сприяють визначенню конкурентоспроможних закордонних вишів і компаній, де студенти у рамках кластера змогли б проходити стажування та практику. Це зменшило б відтік абітурієнтів у закордонні виші.

В Україні протягом останніх років спостерігаються складна демографічна ситуація і нерівномірний розвиток регіонів. Це змушує Уряд шукати шляхи оптимізації освіти, особливо стосовно фінансування вищої освіти, що є обгрунтованим і відповідає потребам часу [3, с. 85].

Цифровий простір освітнього кластера, в усьому його різноманітті учасників-партнерів, представляє величезні можливості залучення їх в комунікацію повному з урахуванням регіональних особливостей. У технічних вузах, які пропонують різні напрями підготовки, керуються перш за все потребами підприємств і підтримують тісні контакти із промисловістю, можлива координація зусиль щодо освітніх послуг на регіональному рівні, наприклад, між кафедрами Одеського національного політехнічного університету і Приазовського державного технічного університету.

Оперативні можливості освітнього кластера несуть з собою ризики і витрати. Ризик полягає в тому, що реклама освітніх послуг може бути сприйнята негативно, що підірве брендінг кластера. А витрати, пов'язані з розподілом цінних ресурсів на різні види діяльності, можуть виявитися неефективними або навіть значною мірою непоміченими [8].

Висновки і пропозиції. Освітній кластер дозволяє зруйнувати бар'єри міжвідомчої ізоляції його суб'єктів, орієнтувати їх на співпрацю. Орієнтація на потреби студентів, дозволяє направити енергію співробітників кластера в загальне русло тривалої перспективи спільного існування.

Список використаних джерел

1. Дайновський Ю.А. Особливості різновидів сучасного маркетингу / Ю.А. Дайновський. // Економіка та підприємництво: зб. наук. праць. У 2 ч. – Ч. 1. – К.: КНЕУ, 2015. – №34-35. – С. 15-25.
2. Пилипчук В.П. Сучасні освітньо-кваліфікаційні характеристики фахівців з маркетингу / В.П. Пилипчук. // Економіка та підприємництво: зб. наук. праць. У 2 ч. – Ч. 1. – К.: КНЕУ, 2015. – №34-35. – С. 99 – 141.
3. Падалка О.С. Економіка та менеджмент освіти: національний аспект / О.С. Падалка, В.В. Кулішов // Економіка України. – 2016. – № 1. – С. 84 – 91.
4. Паливода Е.М. Методические подходы к идентификации кластеров промышленных предприятий в экономике Украины / Е.М. Паливода // Экономика Украины. – 2015. – № 11. – С. 45-55.
5. Цифровий маркетинг: чого бракує компаніям [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/tend/tend739.html>.
6. Дуальна освіта: навчання і робота – два в одному [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pedpresa.com.ua/vish/2014/06/12/dualna-osvita-navchannya-i-robota-dva-v-odnomu/>
7. Дуальна освіта в Німеччині: студенти забезпечені роботою ще до закінчення вузу [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/abroad/higher_school/germany/17801/.
8. Цифровой маркетинг требует осторожности [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.sostav.ru/publication/tsifrovoj-marketing-trebu-et-ostorozhnosti-6074.html>.

Ю. З. Драчук
д-р екон. наук,

Н. В. Трушкіна
магістр з економіки

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОСТІ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Дослідження виконано в рамках науково-дослідної роботи ІЕП НАН України «Розвиток публічно-приватного партнерства у процесі модернізації вугільної промисловості та теплової енергетики» (№ держреєстрації 0115U001638).

Постановка проблеми. Особливістю інноваційного розвитку України порівняно з більшістю розвинутих країн є високий ступінь нерівномірності регіонального розвитку. Більшою мірою нерівність визначається специфікою кожного регіону, що характеризується спеціалізацією, особливим географічним положенням та інноваційним потенціалом.

Згідно зі Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» за вектором відповідальності передбачено реформу регіональної політики [1]. У Державній страте-

гії регіонального розвитку на період до 2020 року підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів визнано головною метою державної регіональної політики [2].

На сучасному етапі розвитку національної економіки в умовах активізації глобалізаційних та інтеграційних процесів, увагу до яких звернено зарубіжними дослідниками (для прикладу, польськими [3, 4]), саме величина інноваційного потенціалу та ефективність його використання зумовлюють потенційні можливості і горизонти зростання регіональної економічної

системи. У цьому плані для активізації розвиненості інноваційного підприємництва в Україні доцільно зосередити увагу на системі підтримки та стимулюванні сусідніх польських підприємств, що займаються виробництвом та впровадженням інновацій, яка проявляється у створенні фондів регіонального розвитку, державних програм, спрямованих на фінансування інноваційного розвитку, співпраці академічного сектору з бізнесом. Досвід розвинених країн підтверджує доцільність створення різного роду структур підтримки інноваційного підприємництва, у тому числі й інноваційних центрів. Політика розвинених країн, зокрема Польщі, спрямована на створення сприятливого середовища для науково-технологічного розвитку, де важлива роль держави полягає у генеруванні системи правил функціонування суб'єктів науково-технологічного ринку та контролі дотримання їх виконання через формування сприятливого інституційного середовища та інноваційної інфраструктури.

Оцінка інноваційного потенціалу має значення для обґрунтування інноваційної політики регіону і розробки програм соціально-економічного розвитку з урахуванням ефективного використання інноваційних ресурсів.

Таким чином, сучасні умови господарювання потребують створення передумов для структурно-інноваційної перебудови економіки регіону, де передбачається формування бази інвестиційних пропозицій і надання підтримки проектам, спрямованим на розвиток високотехнологічної конкурентоспроможної продукції, функціонування інфраструктурних і базових секторів економіки; включення в галузеві програми інвестиційних проектів, спрямованих на випуск високотехнологічної продукції; розвитку інноваційної інфраструктури, організації підготовки фахівців з венчурного підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній економічній літературі склалося декілька підходів до розкриття змісту терміна «інноваційний потенціал»: як сукупність інноваційних ресурсів (фінансових, матеріальних, інтелектуальних, науково-технічних), що забезпечують можливість інноваційної діяльності та створення інноваційної технології, продукції, послуг, де його слід розглядати як ресурсний підхід до визначення інноваційного потенціалу; як інноваційний потенціал з позицій результату інноваційної діяльності, тобто реального продукту, який одержано в інноваційному процесі. У цьому випадку інноваційний потенціал представлено як можлива, вироблена в майбутньому, інноваційна продукція. У ряді економічних статей зустрічається точка зору, згідно з якою інноваційний потенціал необхідно ототожнювати з науково-технічним або інтелектуально-творчим потенціалами. Даний підхід багато в чому необґрунтований, так як, згідно з ним інноваційну діяльність необхідно розглядати тільки в межах зазначених потенціалів.

У цілому існуючі трактування терміна «інноваційний потенціал» розділено на 6 різних підходів: *перший* ототожнює інноваційний потенціал з поняттями наукового, науково-технічного, інтелектуального та творчого потенціалу; *другий* – ресурсний – розглядає інноваційний потенціал як сукупність ресурсів, які забезпечують здійснення інноваційної діяльності суб'єкта ринку; *третій підхід* засновано на поділі ресурсів інноваційного потенціалу на реалізовані та нереалізовані (приховані) ресурсні можливості, які можуть бути

приведені в дію для досягнення кінцевих цілей економічних суб'єктів; у рамках *четвертого підходу* інноваційний потенціал трактується як міра здатності і готовності економічного суб'єкта здійснювати інноваційну діяльність (під здатністю розуміється наявність і збалансованість структури компонентів потенціалу, а під готовністю – достатність рівня розвитку цих ресурсів); *п'ятий підхід* розкриває сутність інноваційного потенціалу через аналіз «виходу» інноваційної діяльності та одержання кінцевого результату реалізації наявних можливостей у вигляді нового продукту; *шостий підхід*, який є комбінацією ресурсного та результативного підходів, являє собою сукупність інноваційних ресурсів, що надаються як продукт інноваційної діяльності.

Отже, на основі аналізу наукових джерел [5–9] виявлено, що інноваційний потенціал: являє собою наявність і збалансованість ресурсів, рівень розвитку яких достатній для здійснення ефективної інноваційної діяльності; певну характеристику здатності економічної системи до зміни, поліпшення, прогресу на основі трансформації існуючих ресурсів у новий якісний стан; виступає підсистемою соціально-економічного потенціалу регіону, при цьому всі частини загального потенціалу тісно пов'язані між собою; включає організаційний та інституціональний механізми, що забезпечують інноваційну діяльність; містить невикористані, передбачувані (приховані) можливості ресурсів, які можуть бути приведені в дію для реалізації інноваційної стратегії.

У роботі [9] удосконалено структурну модель визначення складових інноваційного потенціалу, систему показників оцінки інноваційного потенціалу, до яких поряд з кількісно вимірними показниками включено показники якісної оцінки стану регіону.

Розроблено пропозиції щодо вдосконалення організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку промислового регіону [10]. Запропоновано статично-динамічну типологію регіонів [11, с. 55].

Визначено шляхи вдосконалення інституційно-правового забезпечення державного управління регіональним розвитком відповідно до кращих європейських практик. Обґрунтовано напрями активізації міжрегіонального економічного співробітництва та розвитку регіональних і міжрегіональних кластерів [12, с. 57; 13, с. 69].

На думку фахівців Національного інституту стратегічних досліджень: «Одним з найбільш ефективних засобів підвищення інноваційної активності у промисловості є застосування кластерного підходу організації промислового виробництва, який дає можливість об'єднати у межах кластерів ресурси та компетенції, недоступні для окремих підприємств» [14, с. 52].

Державна політика підтримки розвитку інноваційних кластерів полягає: у розробленні та затвердженні законодавчої та нормативно-правової бази; у сприянні розвитку інноваційної інфраструктури, створенні або призначенні організацій, відповідальних за реалізацію кластерної політики держави; у розробленні ефективних механізмів взаємодії промислових підприємств, науково-дослідних, освітніх організацій та органів державної влади, у тому числі через систему електронного урядування та створення онлайн-послуг; у здійсненні досліджень перспектив розвитку кластерів і розробленні на їхній основі кластерних програм і системи оцінювання результатів функціонування кластерів [14, с. 54].

При поширеному колі наукових розробок, потребують подальших досліджень методичні підходи щодо прогнозування показників інноваційної та інвестиційної діяльності в регіонах України з урахуванням коефіцієнта рангової кореляції Спірмена та лінійного коефіцієнта кореляції Пірсона, чим і обумовлено тему даної роботи. Доцільність використання цих коефіцієнтів обумовлена відносною простотою та точністю їх розрахунків.

Постановка завдання. Метою дослідження є порівняльний аналіз розвитку інноваційного потенціалу промисловості з урахуванням регіональних особливостей.

Дослідження проведено по 15 регіонах України, і аналіз динаміки основних показників інноваційного та інвестиційного розвитку здійснено з використанням статистичних методів: розрахунку коефіцієнта рангової кореляції Спірмена та тісноти зв'язку між обсягами освоєних капітальних інвестицій і витрат на наукові та науково-технічні роботи. На основі розрахунку лінійного коефіцієнта кореляції Пірсона оцінено рівень лінійної кореляційної залежності між обсягами капітальних інвестицій та реалізованої інноваційної продукції, а також між обсягами фінансування інноваційної діяльності та реалізованої інноваційної продукції на рівні Київської, Закарпатської та Одеської областей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз динаміки основних показників інноваційної діяльності промисловості в Україні дозволив дійти наступних висновків, що представлено нижче. Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, скоротилася за 2000–2014 рр. на 1,9% (рис. 1) [15].

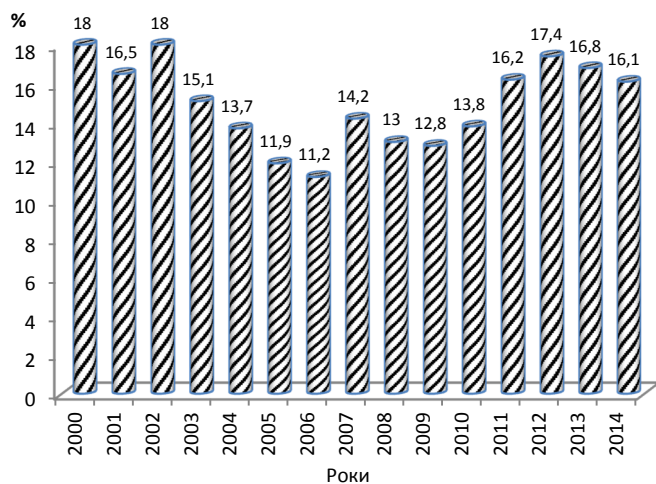

Рис. 1. Динаміка частки підприємств, що займалися інноваціями

За даними Державної служби статистики України питома вага витрат на внутрішні та зовнішні науково-дослідні роботи в загальному обсязі витрат на інноваційну діяльність зросла за 2000–2014 рр. на 7,7%, на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – на 5,4%. Частка витрат на придбання інших зовнішніх знань у загальному обсязі витрат на інновації скоротилася на 3,5% (табл. 1).

За 2000–2014 рр. темп зростання загального обсягу витрат на інноваційну діяльність становив 11,1%, власних коштів підприємств – 11,6%, коштів держав-

ного бюджету – 31,2%, коштів іноземних інвесторів – 0,3%, коштів з інших джерел фінансування – 8,4%.

Таблиця 1

Частка витрат на здійснення інноваційної діяльності в Україні

Роки	Питома вага витрат у загальному обсязі, %			
	внутрішні та зовнішні НДР	придбання інших зовнішніх знань	придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	інші витрати
2000	15,12	4,14	61,05	10,38
2014	22,80	0,61	66,47	10,12

Складено за даними: [15].

Частка власних коштів підприємств у загальному обсязі фінансування інноваційної діяльності зросла за 2000–2014 рр. на 5,3%, коштів державного бюджету – на 4%. Питома вага коштів іноземних інвесторів у загальному обсязі фінансування зменшилася на 5,8%, з інших джерел – на 3,6% (табл. 2).

Таблиця 2

Частка джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні

Роки	Питома вага джерел фінансування у загальному обсязі, %			
	власні кошти підприємств	державний бюджет	кошти іноземних інвесторів	кошти з інших джерел
2000	79,64	0,44	7,57	12,35
2014	84,98	4,47	1,80	8,74

Складено за даними: [15].

Як свідчить аналіз статистичних даних за 2000–2014 рр., питома вага підприємств, що впроваджували інновації, зменшилася на 2,7% (рис. 2) [15].

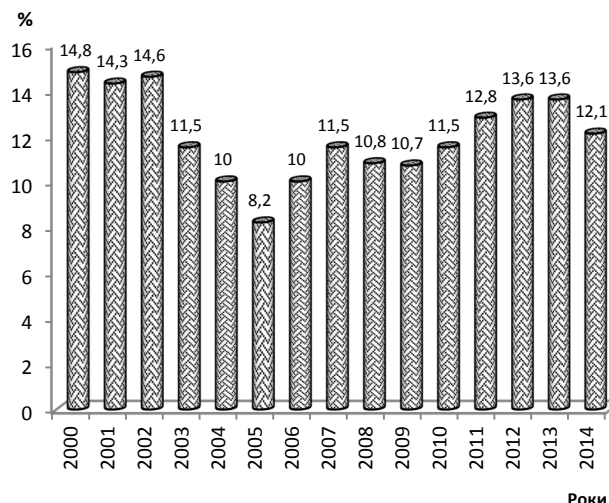

Рис. 2. Динаміка частки підприємств, що впроваджували інновації

За даними Державної служби статистики України кількість впроваджених нових технологічних процесів зросла за 2000–2014 рр. на 24,2%, або з 1403 до 1743. Частка маловідходних, ресурсозберігаючих техноло-

гічних процесів у загальній кількості впроваджених інноваційних технологічних процесів скоротилася на 5% і становила в 2014 р. 25,7%. Кількість впроваджених інноваційного виду продукції зменшилася на 76,1%, або з 15323 до 3661.

Частка нового виду техніки в загальному обсязі впроваджених інноваційних видів продукції збільшилася на 31,8%. За 2000–2014 рр. кількість нових видів техніки зросла в 2,1 рази. Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості скоротилася на 6,9% (рис. 3) [15].

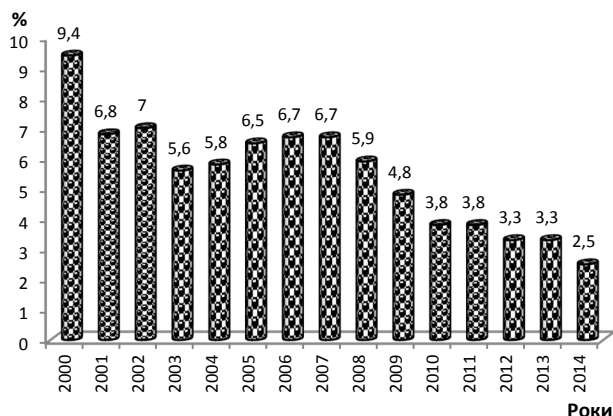

Рис. 3. Динаміка частки реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості України

Частка промислових підприємств, що впроваджували інноваційну продукцію, становила впродовж 2012–2014 рр. 10,5%, інноваційні процеси – 11,3%,

організаційні інновації – 2,3%, маркетингові інновації – 2,9% [16, с. 155].

Як свідчить аналіз, у промисловості накопичився комплекс проблем, які заважають її розвитку на інноваційній основі, зокрема: високий ступінь зносу основних фондів (у 2014 р. цей показник становив 60,3%) [16, с. 93]; залежність фінансових результатів діяльності від кон'юнктури ринку; велика ресурсо- та енергоємність вітчизняної промисловості, неефективне споживання паливно-енергетичних ресурсів; слабкий зв'язок вітчизняної науки з виробництвом.

У зв'язку з цим доцільним є розробка комплексу заходів з підвищення рівня інноваційного потенціалу промислових підприємств та пропозицій щодо вдосконалення інституціонального забезпечення інноваційного розвитку промисловості при урахуванні галузевої специфіки.

Зі статистичних даних задіяних регіонів найвищий рівень інноваційної активності відзначено на підприємствах Рівненської (23,9% інноваційно активних підприємств), Івано-Франківської (21,1) та Харківської (20,9%) областей. З відомостей Державної служби статистики України кількість організацій, що виконували наукові та науково-технічні роботи, в Харківській області скоротилася за 2005–2014 рр. на 28,6%, у Донецькій – на 74,1, у Дніпропетровській – на 47,7, в Одеській – на 31,1, у Луганській – на 65,3, в Івано-Франківській – на 23,8, у Львівській – на 17,2, у Закарпатській – на 47,6, у Тернопільській – на 31,2, у Чернівецькій – на 12,5, у Запорізькій – на 39,5, у Київській – на 33,3, у Вінницькій – на 39,3, у Полтавській – на 34,4, у Рівненській області – на 23,5% (табл. 3).

Таблиця 3

Кількість організацій, що виконують наукові та науково-технічні роботи

Регіон	Роки				2014 р. до 2005 р., %
	2005	2010	2013	2014	
Харківська	227	198	183	162	71,4
Питома вага регіону, %	15,0	15,2	16,0	16,2	
Донецька	81	65	63	21	25,9
Питома вага регіону, %	5,4	5,0	5,5	2,1	
Дніпропетровська	109	78	62	57	52,3
Питома вага регіону, %	7,2	6,0	5,4	5,7	
Одеська	74	59	52	51	68,9
Питома вага регіону, %	4,9	4,5	4,5	5,1	
Луганська	49	41	34	17	34,7
Питома вага регіону, %	3,2	3,1	3,0	1,7	
Івано-Франківська	21	23	15	16	76,2
Питома вага регіону, %	1,4	1,8	1,3	1,6	
Львівська	87	82	76	72	82,8
Питома вага регіону, %	5,8	6,3	6,6	7,2	
Закарпатська	21	16	13	11	52,4
Питома вага регіону, %	1,4	1,2	1,1	1,1	
Тернопільська	16	14	11	11	68,8
Питома вага регіону, %	1,1	1,1	0,9	1,1	
Чернівецька	24	24	23	21	87,5
Питома вага регіону, %	1,6	1,8	2,0	2,1	
Запорізька	38	33	26	23	60,58
Питома вага регіону, %	2,5	2,5	2,3	2,3	
Київська	36	36	24	24	66,7
Питома вага регіону, %	2,4	2,8	2,1	2,4	
Вінницька	28	25	17	17	60,7
Питома вага регіону, %	1,9	1,9	1,5	1,7	
Полтавська	32	24	22	21	65,6
Питома вага регіону, %	2,1	1,8	1,9	2,1	
Рівненська	17	14	12	13	76,5
Питома вага регіону, %	1,1	1,1	1,0	1,3	

Складено за даними: [17, с. 10].

Таблиця 4

Питома вага регіону в загальному обсязі витрат на наукові та науково-технічні роботи, %

Регіони	Роки			
	2005	2010	2013	2014
Харківська	15,7	18,0	17,7	19,2
Дніпропетровська	10,0	8,1	8,4	10,8
Донецька	5,1	6,1	4,6	2,3
Одеська	2,3	2,1	2,1	2,0
Луганська	1,4	1,3	1,4	0,7
Івано-Франківська	0,6	0,7	0,3	0,4
Львівська	3,1	3,2	2,8	2,8
Закарпатська	0,3	0,3	0,3	0,3
Тернопільська	0,2	0,2	0,1	0,1
Чернівецька	0,3	0,4	0,3	0,4
Запорізька	4,5	4,9	4,6	4,4
Київська	1,7	2,6	1,7	1,8
Вінницька	0,9	0,6	0,3	0,4
Рівненська	0,2	0,1	0,1	0,1
Полтавська	0,8	0,6	0,6	0,6

Складено за даними: [17, с. 82].

по 0,8%); у Львівській, Закарпатській, Тернопільській, Чернівецькій та Рівненській областях – кошти державного бюджету (відповідно, 4,8; 0,7; 0,5 і по 0,2%) (табл. 5).

Таблиця 5

Питома вага обсягу витрат на виконання наукових та науково-дослідних робіт у регіонах за джерелами фінансування (2014 р., %)

Регіони	Джерела фінансування				
	державного бюджету	власні кошти	вітчизняні інвестори	іноземні держави	інші джерела
Харківська	14,3	4,8	30,3	29,5	18,9
Дніпропетровська	5,2	0,7	10,0	32,2	17,4
Донецька	0,8	8,6	1,2	0,4	7,1
Луганська	0,1	2,2	0,4	0,5	–
Одеська	3,0	0,2	3,4	0,3	1,3
Івано-Франківська	0,4	0,8	0,2	0,2	–
Львівська	4,8	0,4	3,6	0,4	2,3
Закарпатська	0,7	0,1	0,01	0,06	0,03
Тернопільська	0,2	0,04	0,04	–	0,05
Чернівецька	0,5	0,1	0,2	0,5	0,04
Запорізька	0,5	1,2	9,6	10,0	0,01
Київська	3,4	0,7	0,9	0,2	9,2
Вінницька	0,5	0,8	0,09	–	0,1
Рівненська	0,2	0,1	0,08	0,02	0,02
Полтавська	0,5	0,5	1,0	0,3	0,6

Складено за даними: [17, с. 84].

За даними обстеження інноваційної діяльності в економіці задіяних регіонів (період 2012–2014 рр.) виявлено ряд чинників, що перешкоджають впровадженню інновацій на підприємствах. Серед них основні: відсутність достатніх власних коштів підприємства (11,4% опитуваних підприємств); відсутність кредиту або прямих інвестицій (6,1%); затримка в одержанні державної допомоги або субсидій для інновацій (5,8%); значна конкуренція на ринку (4,3%) [18, с. 6].

З аналізу основних показників інноваційної діяльності промислових підприємств регіонів Ук-

раїни, Харківська область посідає 1 місце, Львівська – 2 місце. Дніпропетровська область є лідером серед 15 обстежених регіонів України за обсягом фінансування інноваційної діяльності. Полтавська область посідає 1 місце за обсягом реалізованої інноваційної продукції (табл. 6) [17, с. 165, 170, 181, 191, 193].

Обсяг капітальних інвестицій в обстежених регіонах України зменшився в порівнянних цінах: у Дніпропетровській області цей показник знизився за 2011–2014 рр. на 39,5%, у Донецькій – на 85,9%, у Луганській – на 74,3%, у Харківській – на 67,2%,

в Одеській – на 17,6%, у Закарпатській – на 38,8%, у Тернопільській – на 34,4%, у Чернівецькій – на 37,1%, у Львівській – на 42%, у Київській і Вінницькій – на 32%, у Рівненській – на 24,7%, у Полтавській області – на 5,5%. В Івано-Франківській

області спостерігається тенденція суттєвого зростання цього показника – майже в 2,3 рази. У Запорізькій області обсяг капітальних інвестицій збільшився на 34,4% (табл. 7).

Таблиця 6

Питома вага обсягу регіону в загальному обсязі показників інноваційної діяльності промислових підприємств (2014 р.,%)

Регіони	Основні показники інноваційної діяльності						
	1	2	3	4	5	6	7
Харківська	11,9	14,8	12,0	15,9	11,3	9,2	10,2
Дніпропетровська	6,8	5,4	1,6	1,3	5,6	10,7	6,1
Донецька	2,8	2,3	3,2	3,2	2,7	6,7	4,0
Луганська	1,0	0,8	0,8	0,6	1,0	0,5	0,1
Одеська	4,2	3,2	2,4	4,5	3,8	4,2	2,7
Івано-Франківська	6,2	5,7	4,8	7,6	7,1	1,2	3,4
Львівська	8,0	8,2	5,6	7,6	7,7	2,9	2,9
Закарпатська	1,0	1,0	0,8	0,6	1,2	0,2	3,3
Тернопільська	2,2	1,9	2,4	2,5	2,2	0,7	0,5
Чернівецька	2,1	1,7	2,4	3,2	1,8	0,9	0,3
Запорізька	6,7	6,2	8,8	7,6	7,0	4,4	6,0
Київська	4,1	4,1	1,6	1,9	5,1	1,6	3,5
Вінницька	2,9	3,1	3,2	2,5	3,5	10,3	2,6
Рівненська	2,8	3,6	2,4	2,5	2,7	0,1	0,5
Полтавська	2,1	2,3	2,4	1,9	2,7	4,5	25,4

Примітка: 1 – кількість промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю; 2 – кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації; 3 – кількість підприємств, що впроваджували організаційні інновації; 4 – кількість підприємств, що впроваджували маркетингові інновації; 5 – кількість промислових підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію; 6 – загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності; 7 – обсяг реалізованої інноваційної діяльності.

Таблиця 7

Динаміка обсягу капітальних інвестицій у регіонах України (у порівнянних цінах, млн грн)

Регіони	Роки				2014 р. до 2011 р.,%
	2011	2012	2013	2014	
Дніпропетровська	27003,6	21158,5	19970,0	16326,3	60,5
Донецька	41087,5	35718,9	22217,9	5788,2	14,1
Луганська	7978,1	10221,2	16212,2	2047,4	25,7
Одеська	7645,8	22502,5	9568,8	6299,9	82,4
Харківська	18809,5	16426,8	5538,6	6176,6	32,8
Івано-Франківська	3728,3	5905,9	4202,2	8676,2	232,7
Львівська	14573,1	9698,2	7991,0	8456,2	58,0
Закарпатська	4080,5	2238,0	2304,7	2496,5	61,2
Тернопільська	2831,9	4120,9	2541,5	1857,0	65,6
Чернівецька	1713,3	2494,3	2175,7	1078,0	62,9
Запорізька	4700,6	7340,9	6558,6	6317,4	134,4
Київська	23116,3	24094,2	19869,1	15722,4	68,0
Вінницька	6483,4	5893,9	6904,3	4409,5	68,0
Рівненська	3007,4	2937,3	2655,4	2263,6	75,3
Полтавська	8039,8	14632,2	7628,8	7600,9	94,5

Складено за даними: [16, с. 176, 177].

Аналіз показує, що за обсягом капітальних інвестицій на одну особу населення Київська область посідає 1 місце, Дніпропетровська – 2, Полтавська – 3, Івано-Франківська – 4, Запорізька – 5, Одеська – 6, Львівська область – 7-е місце серед 15 обстежених регіонів України (рис. 4).

Питома вага обсягу капітальних інвестицій Донецької області в загальноукраїнському обсязі скоротилася за 2011–2014 рр. на 9,8%, Луганської – на 1,4%, Харківської – на 2,4%.

У Дніпропетровській області частка обсягу капітальних інвестицій, навпаки, зросла на 1,1%, в Одеській – на 1,3, Івано-Франківській – на 4,0, Запорізькій – на 2,3, Київській – на 1,9, Полтавській – на 2, Вінницькій – на 0,5, Львівській та Рівненській – на 0,4, Закарпатській та Тернопільській областях – на 0,2%. У Чернівецькій області значення цього показника майже не змінювалося і становило 0,6% в загальному по країні обсязі капітальних вкладень (табл. 8).

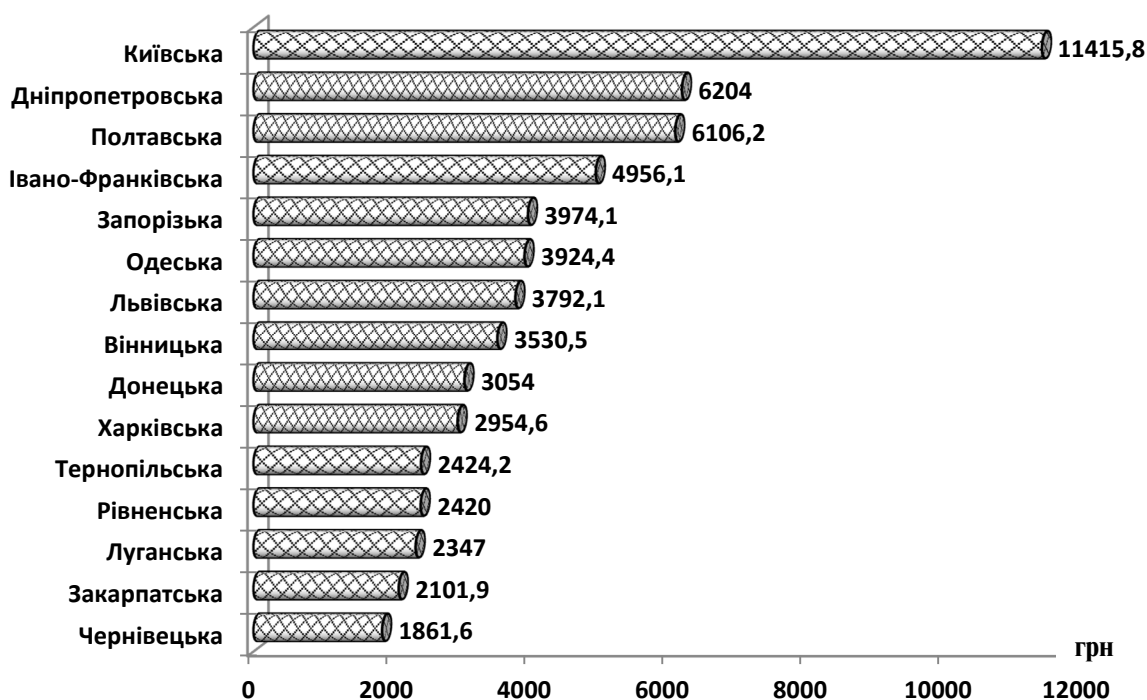

Рис. 4. Обсяг капітальних інвестицій на одну особу населення в обстежених регіонах України

Таблиця 8
Динаміка частки обсягу капітальних інвестицій регіону, %

Регіони	Роки			
	2011	2012	2013	2014
Дніпропетровська	8,7	6,6	8,4	9,8
Донецька	13,3	11,2	9,3	3,5
Луганська	2,6	3,2	6,8	1,2
Львівська	4,7	3,0	3,4	5,1
Одеська	2,5	7,1	4,0	3,8
Харківська	6,1	5,2	2,3	3,7
Івано-Франківська	1,2	1,9	1,8	5,2
Львівська	4,7	3,0	3,4	5,1
Закарпатська	1,3	0,7	1,0	1,5
Тернопільська	0,9	1,3	1,1	1,1
Чернівецька	0,6	0,8	0,9	0,6
Запорізька	1,5	2,3	2,8	3,8
Київська	7,5	7,6	8,3	9,4
Вінницька	2,1	1,8	2,9	2,6
Рівненська	1,0	0,9	1,1	1,4
Полтавська	2,6	4,6	3,2	4,6

Складено за даними: [16, с. 176].

Обсяг освоєних капітальних інвестицій у Київській області сягнув за 2010–2014 рр. до 55,7%, Івано-Франківській області до 33,1, у Дніпропетровській та Вінницькій – 29,2, у Тернопільській – 6,7, у Закарпатській – 6, у Рівненській області – 3,3%. У Львівській області цей показник скоротився за цей період на 0,9%, у Чернівецькій – на 23,7, у Запорізькій – на 19,1, у Харківській – на 18,5, у Луганській – на 16,2, у Донецькій – на 14,2, в Одеській – на 5,3, у Полтавській області – на 4,9% (табл. 9).

Питома вага обсягу освоєних капітальних інвестицій у Київській області в загальному по країні обсязі зросла за 2010–2014 рр. на 2,2%, у Дніпропетровській – на 1, у Івано-Франківській – на 0,4, у Вінницькій області – на 0,3%.

У Львівській області значення цього показника, навпаки, зменшилося – на 0,8%, у Чернівецькій – на 0,4, у Харківській – на 1,5, у Донецькій – на 2,1, у Запорізькій – на 1,4, у Луганській, Полтавській та Одеській областях – на 0,9%.

У Закарпатській та Тернопільській областях значення цього показника майже не змінювалося і становило 1,2% в загальному по країні обсязі освоєних капітальних вкладень (табл. 10).

За розрахунками, в обстежених регіонах України спостерігається тенденція нерівномірної структури капітальних інвестицій за джерелами фінансування.

У 2014 р. в Одеській, Харківській, Закарпатській, Тернопільській, Чернівецькій, Вінницькій та Рівненській областях значну частку в структурі капітальних інвестицій склали кошти місцевих бюджетів (відповідно, 7,4; 9,6; 2,8; 2,7; 2,5; 5,4 та 3,5%), у Київській та Івано-Франківській – кошти іноземних інвесторів (відповідно, 77,1 та 6,4%), у Львівській – кошти державного бюджету (4,6%), у Дніпропетровській, Донецькій, Луганській та Полтавській областях – власні кошти підприємств (відповідно, 11,7; 7,7; 2,9 та 4,8%). У 2010 р. в обстежених 15 регіонах спостерігалася інша структура (табл. 11).

З аналізу статистичних даних, у структурі капітальних інвестицій за основними видами економічної діяльності промисловість, як правило, посідає 1 місце, будівництво – 2 місце.

Таблиця 9

Динаміка обсягу освоєних капітальних інвестицій у регіонах України, млн грн

Регіони	Роки					2014 р. до 2010 р.,%
	2010	2011	2012	2013	2014	
Харківська	9849,9	14867,1	14759,2	9292,6	8032,3	81,5
Дніпропетровська	15751,6	22264,7	22509,2	21290,1	20356,5	129,2
Донецька	15324,3	27340,2	31721,9	27912,4	13155,3	85,8
Луганська	6233,3	7765,9	8222,6	11369,3	5222,6	83,8
Одеська	9886,0	9960,4	14631,2	11872,2	9361,3	94,7
Закарпатська	2489,1	3351,5	2736,1	2645,8	2638,7	106,0
Івано-Франківська	5135,8	4415,3	5166,9	4797,2	6837,5	133,1
Львівська	9646,0	12956,7	11173,3	9816,7	9555,0	99,1
Тернопільська	2427,8	2673,6	3374,8	2976,2	2590,0	106,7
Чернівецька	2210,8	2486,7	2229,3	2257,4	1686,9	76,3
Запорізька	8700,5	7367,7	7204,4	6838,8	7034,5	80,9
Київська	12622,7	19195,5	20366,8	20696,6	19653,5	155,7
Вінницька	4391,4	6621,5	5824,1	6109,5	5674,6	129,2
Рівненська	2715,9	3277,4	2770,9	2837,3	2804,6	103,3
Полтавська	9278,1	11874,9	10217,4	9536,3	8827,8	95,1

Складено за даними: [19, с. 4; 20, с. 4; 21, с. 5; 22, с. 5; 23, с. 5].

Таблиця 10

Динаміка частки регіону в загальноукраїнському обсязі освоєних капітальних інвестицій, %

Регіони	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Харківська	5,2	5,7	5,0	3,4	3,7
Дніпропетровська	8,3	8,6	7,7	7,9	9,3
Донецька	8,1	10,5	10,8	10,4	6,0
Луганська	3,3	3,0	2,8	4,2	2,4
Одеська	5,2	3,8	5,0	4,4	4,3
Закарпатська	1,3	1,3	0,9	1,0	1,2
Івано-Франківська	2,7	1,7	1,8	1,8	3,1
Львівська	5,1	5,0	3,8	3,7	4,3
Тернопільська	1,3	1,0	1,1	1,1	1,2
Чернівецька	1,2	1,0	0,8	0,8	0,8
Запорізька	4,6	2,8	2,5	2,5	3,2
Київська	6,7	7,4	6,9	7,7	8,9
Вінницька	2,3	2,6	2,0	2,3	2,6
Рівненська	1,4	1,3	0,9	1,1	1,3
Полтавська	4,9	4,6	3,5	3,6	4,0

Складено за даними: [19, с. 5; 20, с. 5; 21, с. 6; 22, с. 6; 23, с. 6].

Таблиця 11

Структура капітальних інвестицій у регіонах України за джерелами фінансування, %

Регіони / роки	Джерела фінансування				
	державний бюджет	кошти місцевих бюджетів	власні кошти підприємств	кредити банків та інших позик	кошти іноземних інвесторів
1	2	3	4	5	6
Харківська					
2010	6,0	5,1	6,5	1,5	0,7
2014	7,8	9,6	3,5	3,5	—
Дніпропетровська					
2010	2,3	4,2	10,3	11,1	0,5
2014	2,0	5,9	11,7	6,1	1,1
Донецька					
2010	9,2	6,1	10,3	5,8	1,2
2014	5,6	5,9	7,7	1,5	—
Луганська					
2010	3,4	5,5	3,9	2,6	1,0
2014	1,3	1,3	2,9	2,7	—
Одеська					
2010	2,5	7,9	5,2	6,0	3,7
2014	4,8	7,4	4,0	6,1	—

1	2	3	4	5	6
Закарпатська					
2010	1,3	0,3	0,8	1,2	3,0
2014	0,7	2,8	0,7	0,2	—
Івано-Франківська					
2010	2,2	4,3	2,3	2,1	0,6
2014	2,0	4,0	1,8	2,9	6,4
Львівська					
2010	12,5	4,2	4,6	3,5	0,5
2014	4,6	3,7	3,3	5,6	3,3
Тернопільська					
2010	0,5	0,7	0,9	1,7	2,2
2014	0,5	2,7	0,8	1,7	—
Чернівецька					
2010	2,6	2,8	0,7	0,5	0,4
2014	1,1	2,5	0,4	0,2	—
Запорізька					
2010	1,8	1,9	3,7	15,3	5,3
2014	0,3	3,2	3,7	3,9	2,3
Київська					
2010	4,5	2,1	4,9	4,0	29,9
2014	5,5	2,0	6,1	5,0	77,1
Вінницька					
2010	0,4	2,3	2,5	1,2	0,3
2014	1,0	5,4	2,6	2,3	0,1
Рівненська					
2010	0,6	2,6	1,2	2,0	1,2
2014	1,0	3,5	1,0	0,5	0,6
Полтавська					
2010	0,6	2,9	6,6	2,9	2,7
2014	1,3	2,6	4,8	3,0	—

Складено за даними: [19, с. 6–7; 23, с. 7–8].

Спостерігається нерівномірна тенденція інвестування інноваційного розвитку за видами економічної діяльності в обстежених регіонах України. Так, в Одеській області, виходячи з специфіки регіону, транспорт посідає 1 місце (26,8%), будівництво – 2 (18,3%), промисловість – 3 місце (17,8%). У Полтавській, Вінницькій та Запорізькій областях як промислових та сільськогосподарських регіонів на 1 місці промисловість, на 2 – сільське господарство, на 3 – будівництво (табл. 12) [23, с. 34–36].

В обстежених регіонах України у структурі капітальних інвестицій за видами промислової продукції на 1 місці переробна промисловість, на 2 – постачання електроенергії, газу, пари та кондиційного повітря, на 3 – добувна промисловість та розроблення кар'єрів.

У Дніпропетровській та Донецькій областях спостерігається інша тенденція: переробна промисловість посідає 1 місце, добувна промисловість – 2 місце, а у Полтавській області, навпаки. У Київській області, виходячи з особливостей регіону, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційного повітря посідає 1-е місце, переробна промисловість – 2 (табл. 13).

За загальними обсягами освоєних капітальних інвестицій і витрат на наукові та науково-дослідні роботи в регіоні (на прикладі Київської області) за коефіцієнтом кореляції рангу Спірмена визначається тіснота (сила) і напрям кореляційного зв'язку між двома змінними (табл. 14).

Таблиця 12

Структура капітальних інвестицій у регіонах України за видами економічної діяльності (2014 р., у% до загального обсягу)

Регіони	Види економічної діяльності									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Харківська	11,5	35,0	15,2	5,4	8,0	2,3	1,4	2,6	6,1	6,1
Дніпропетровська	6,5	62,5	4,6	6,5	5,5	0,2	0,2	4,6	4,8	1,2
Донецька	2,4	60,2	6,8	6,1	7,3	0,3	3,7	0,5	7,5	2,3
Луганська	3,8	84,1	2,1	2,6	3,9	0,0	0,1	0,0	0,6	0,9
Одеська	9,2	17,8	18,3	5,4	26,8	2,2	3,9	0,8	5,1	5,5
Закарпатська	2,2	28,3	49,3	3,0	2,5	0,8	0,1	0,4	2,0	6,2
Івано-Франківська	6,0	37,9	39,9	6,5	2,9	0,4	0,1	—	0,5	3,5
Львівська	4,9	28,8	32,6	6,7	7,6	2,7	1,2	1,1	7,6	2,4
Тернопільська	22,8	15,7	26,3	3,3	16,7	0,2	1,1	—	2,5	2,5

Закінчення табл. 12

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Чернівецька	17,3	11,3	46,7	3,4	0,9	2,7	0,2	0,2	2,2	9,3
Запорізька	8,6	77,4	3,6	2,3	0,8	0,2	0,1	0,3	1,2	2,2
Київська	8,2	48,0	22,9	9,9	4,3	0,4	0,3	0,0	3,9	0,5
Вінницька	27,2	41,0	14,7	3,2	1,3	0,1	0,4	0,0	0,9	6,8
Рівненська	11,3	34,9	34,7	3,6	3,6	0,2	0,3	–	2,5	6,4
Полтавська	17,9	55,1	6,5	1,8	5,7	0,0	0,1	0,1	8,5	1,6

Примітка: 1 – сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; 2 – промисловість; 3 – будівництво; 4 – оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів; 5 – транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; 6 – тимчасове розміщення та організація харчування; 7 – інформація та телекомунікації; 8 – фінансова та страхова діяльність; 9 – операції з нерухомим майном; 10 – державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування.

Таблиця 13

Структура капітальних інвестицій у регіонах України за видами промислової продукції (2014 р., у% до загального обсягу)

Регіони	Види промислової промисловості			
	добувна промисловість і розроблення кар'єрів	переробна промисловість	постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	водопостачання, каналізація, поводження з відходами
Харківська	0,6	81,7	14,8	2,9
Дніпропетровська	45,2	50,6	3,3	0,9
Донецька	27,0	58,3	14,1	0,6
Луганська	27,7	36,2	35,5	0,6
Одеська	–	57,5	41,6	–
Закарпатська	10,3	62,7	26,1	1,0
Івано-Франківська	1,4	90,6	7,3	0,8
Львівська	2,7	60,3	35,3	1,8
Тернопільська	6,7	69,5	19,6	4,2
Чернівецька	0,9	56,9	37,3	4,9
Запорізька	6,1	72,8	20,8	0,3
Київська	0,2	28,0	71,3	0,5
Вінницька	3,0	87,0	8,7	1,2
Рівненська	6,9	77,6	14,5	1,0
Полтавська	65,4	30,6	2,7	1,3

Складено за даними: [23, с. 40–42].

Таблиця 14

Дані для розрахунку коефіцієнта рангової кореляції

Обсяг освоєних капітальних інвестицій X, млн грн	Фінансування наукових та науково-технічних робіт Y, млн грн	До розрахунку коефіцієнта рангової кореляції			
		ранги		різниця рангів d = x - y	квадрат різниці рангів d ²
		x	y		
12622,7	235,3	1	4	-3	9
19195,5	234,9	2	3	-1	1
20366,8	267,0	4	5	-1	1
20696,6	191,7	5	2	3	9
19653,5	186,1	3	1	2	4

Коефіцієнт рангової кореляції Спірмена є непараметричною мірою статистичної залежності між двома змінними. За ним оцінюється, наскільки задовільним може бути відношення між двома змінними за допомогою монотонної функції. Цей коефіцієнт розраховується за формулою:

$$r = 1 - \frac{6 \sum d^2}{N(N^2 - 1)}, \quad (1)$$

де d² – сума квадратів різниці рангів;
N – кількість спостережень.

З використанням даних табл. 14 і за формулою (1) маємо r = -0,2. Отже, між обсягами освоєних капітальних інвестицій та фінансуванням наукових та науково-технічних робіт у Київській області наявна дуже слабка тіснота зв'язку (значення коефіцієнта кореляції Спірмена знаходиться в межах 0,1 ≤ r ≤ 0,3).

Сила зв'язку між двома ознаками визначається за лінійним коефіцієнтом кореляції Пірсона (табл. 15).

У статистиці коефіцієнт кореляції Пірсона r є показником кореляції (лінійної залежності) між двома

змінними x та y , який набуває значень від -1 до $+1$ включно.

Таблиця 15

Дані для розрахунку лінійного коефіцієнта кореляції

Обсяг капітальних інвестицій (у порівняних цінах) X , млн грн	Обсяг реалізованої інноваційної продукції Y , млн грн	До розрахунку лінійного коефіцієнта кореляції	
		X^2	Y^2
19869,1	831,4	394781134,81	691225,96
15722,4	897,4	247193861,76	805326,76

З використанням даних табл. 15 та формули:

для середніх значень показників $\bar{X}$, $\bar{Y}$:

$$\bar{X} = \sum X / N, \bar{Y} = \sum Y / N, \overline{XY} = \sum X_i Y_i / N;$$

для дисперсій:

$$S^2(X) = \sum X^2 / N - (\bar{X})^2, S^2(Y) = \sum Y^2 / N - (\bar{Y})^2;$$

для середньоквадратичного відхилення:

$$S(X) = \sqrt{S^2(X)}, S(Y) = \sqrt{S^2(Y)}$$

одержується лінійний коефіцієнт кореляції Пірсона:

$$r_{XY} = \overline{XY} - \bar{X} \bar{Y} / S(X) S(Y), \quad (2)$$

тобто $r_{XY} = -1$.

Таким чином, між обсягами капітальних інвестицій та реалізованої інноваційної продукції відзнача-

ється високий рівень лінійного кореляційного зв'язку, оскільки значення лінійного коефіцієнта кореляції становить -1 .

Аналогічні розрахунки виконано з метою виявлення рівня лінійного кореляційного зв'язку між обсягами фінансування інноваційної діяльності та реалізованої інноваційної продукції (табл. 16).

Таблиця 16

Дані для розрахунку лінійного коефіцієнта кореляції

Обсяг фінансування інноваційної діяльності X , млн грн	Обсяг реалізованої інноваційної продукції Y , млн грн	До розрахунку лінійного коефіцієнта кореляції	
		X^2	Y^2
104,4	831,4	10899,36	691225,96
122,1	897,4	14908,41	805326,76

За розрахунками виявлено, що між обсягами фінансування інноваційної діяльності та реалізованої інноваційної продукції існує сильний кореляційний зв'язок (значення коефіцієнта кореляції становить 1).

Разом з тим виявлено, що регіони України відрізняються значеннями тісноти та сили кореляційного зв'язку між показниками інноваційної діяльності. Про це свідчать розрахунки коефіцієнтів рангової кореляції Спірмена та лінійних коефіцієнтів кореляції Пірсона (табл. 17). Це ще раз підтверджує існування специфічних особливостей інноваційного розвитку регіонів України.

Таблиця 17

Значення коефіцієнта рангової кореляції Спірмена та лінійного коефіцієнта кореляції Пірсона

Коефіцієнти	Регіони		
	Київська	Одеська	Закарпатська
Коефіцієнт рангової кореляції Спірмена (тіснота зв'язку між обсягами освоєних капітальних інвестицій та фінансування наукових і науково-технічних робіт)	-0,2	0,6	0,35
Лінійний коефіцієнт кореляції (кореляційний зв'язок між обсягами капітальних інвестицій та реалізованої інноваційної продукції)	-1	1	-1
Лінійний коефіцієнт кореляції (кореляційний зв'язок між обсягами фінансування інноваційної діяльності та реалізованої інноваційної продукції)	1	-1	0,999

Як видно з табл. 17, в обстежених регіонах між обсягами освоєних капітальних інвестицій та фінансування наукових і науково-технічних робіт наявна слабка тіснота зв'язку, оскільки коефіцієнти рангової кореляції Спірмена не перевищують значення 0,7. При цьому в Київській області між цими показниками виявлено зворотній зв'язок, тобто знак «-» означає, що більшому значенню обсягу освоєних капітальних інвестицій відповідає менше значення обсягу фінансування наукових та науково-дослідних робіт.

Отже, при зростанні обсягу освоєних капітальних інвестицій обсяг фінансування наукових та науково-дослідних робіт не збільшується, а навпаки зменшується (між показниками існує зворотній зв'язок). Це негативно впливає на інноваційний розвиток регіону.

Як показують розрахунки лінійних коефіцієнтів кореляції Пірсона, в обстежених регіонах України виявлено сильний кореляційний зв'язок між обсягами капітальних інвестицій та реалізованої інноваційної продукції, а також між обсягами фінансування інноваційної діяльності та реалізованої інноваційної продукції. Знак «+» означає, що між показниками існує прямий кореляційний зв'язок, тобто більшому значенню обсягу фінансування інноваційної діяльності відповідає більше значення обсягу реалізованої інноваційної продукції. Це свідчить про позитивну тенденцію реалізації інноваційної діяльності на підприємствах регіону, оскільки при вкладенні у фінансування інновацій, відбувається процес збуту виробленої інноваційної продукції. Тобто кожна вкладена гривня повертається при реалізації інноваційної продукції.

Розрахунки використання авторегресійної моделі, що наведені також в опублікованих роботах [24, с. 56; 25, с. 227; 26, с. 11; 27, с. 237], свідчать про можливість зміни показника інноваційності у регіонах. Так, обсяг витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт в Одеській, Дніпропетровській, Івано-Франківській, Львівській, Закарпатській, Чернівецькій, Запорізькій, Київській,

Рівненській та Полтавській областях зростатиме; спостерігатиметься тенденція зростання у 2016 р. обсягу капітальних інвестицій у Запорізькій області на 46,1% та обсягу освоєних капітальних інвестицій у Київській області на 16,4%; суттєве збільшення обсягів капітальних інвестицій та освоєних капітальних інвестицій прогнозується у 2016 р. в Івано-Франківській області (табл. 18).

Таблиця 18

Прогнозні значення показника інноваційно-інвестиційної діяльності в обстежених регіонах України

Показники / Регіони	Прогнозне значення на 2016 р.	2016 р. до 2005 р.,%
1	2	3
<i>Кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи</i>		
Донецька	11	13,6
Луганська	10	20,4
Одеська	38	51,4
Харківська	129	56,8
Дніпропетровська	34	31,2
Івано-Франківська	13	61,9
Львівська	63	72,4
Закарпатська	7	33,3
Тернопільська	8	50,0
Чернівецька	19	79,2
Запорізька	16	42,1
Київська	18	50,0
Вінницька	12	42,9
Рівненська	10	58,8
Полтавська	15	46,9
<i>Обсяг витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт, млн грн</i>		
Донецька	177,1	67,0
Луганська	51,1	71,7
Одеська	258,5	216,7
Харківська	735,1	90,5
Дніпропетровська	1741,8	335,9
<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Івано-Франківська	32,2	105,2
Львівська	289,1	180,7
Закарпатська	35,1	217,5
Тернопільська	9,9	80,0
Чернівецька	37,0	243,8
Запорізька	494,6	215,0
Київська	185,0	206,5
Вінницька	35,6	81,1
Рівненська	12,7	124,6
Полтавська	64,9	153,8
<i>Обсяг капітальних інвестицій (у порівняних цінах), млн грн</i>		
Донецька	2765,4	6,7*
Луганська	867,2	10,9*
Одеська	2930,2	38,3*
Харківська	2720,0	14,5*
Дніпропетровська	11456,8	42,4*
Івано-Франківська	13636,9	365,8*
Львівська	5059,4	34,7*
Закарпатська	1378,9	33,8*
Тернопільська	1354,0	47,8*
Чернівецька	810,7	47,3*
Запорізька	6868,4	146,1*
Київська	12537,8	54,2*
Вінницька	3404,6	52,5*
Рівненська	1898,9	63,1*
Полтавська	5224,0	68,7*
<i>Обсяг освоєних капітальних інвестицій, млн грн</i>		
Донецька	11069,4	59,5*
Луганська	4189,0	46,1*
Одеська	8600,4	13,7*
Харківська	6923,3	53,4*
Дніпропетровська	21831,7	1,9*
Івано-Франківська	7951,6	180,1*

1	2	3
Львівська	9204,7	71,0*
Закарпатська	2608,7	77,8*
Тернопільська	2586,4	96,7*
Чернівецька	1492,4	60,0*
Запорізька	6194,5	84,1*
Київська	22337,6	116,4*
Вінницька	5975,8	90,2*
Рівненська	2797,3	85,4*
Полтавська	8443,6	71,1*

Примітка: * відношення 2016 р. до 2011 р.,%.

Висновки. В умовах розвитку сучасного суспільства, основним чинником, який визначає конкурентоспроможність держави, стає зростання ступеня інноваційності економіки. Причому, збільшення цього ступеня вимагає набагато більше часу, фінансових і організаційних ресурсів, інституційних та структурних змін, ніж інших факторів. Таке зростання має відбуватися на всіх рівнях ієрархії управління економікою. Центральне місце в інноваційній системі займають підприємства регіону, де формується попит на інноваційну продукцію, перетворюються знання в інноваційний капітал.

У задіяних для дослідження промислових регіонах України існує ряд проблем впровадження інновацій, які обумовлено недостатнім обсягом інвестиційних ресурсів та неефективною реалізацією механізмів державного регулювання інноваційної діяльності.

До стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку регіонів країни слід віднести:

- удосконалення регіональної інвестиційно-інноваційної інфраструктури, зокрема створення регіональної мережі наукових, технологічних та індустріальних парків, а також системи правової, кадрової та інформаційної підтримки інноваційної діяльності;

- формування сприятливого інвестиційного клімату, позитивного інвестиційного іміджу та просування на зовнішній ринок інвестиційних можливостей регіонів України;

- розвиток науково-інноваційного співробітництва державного та недержавного сектору науки, вищих навчальних закладів і наукових установ з реальним сектором економіки;

- підвищення ефективності дії механізму стандартизації та сертифікації продукції, захисту прав інтелектуальної власності, дотримання авторського права та суміжних прав, забезпечення досягнення високих стандартів якості, безпеки, екологічності продукції;

- розвиток інноваційної культури шляхом популяризації провадження наукової, винахідницької та інноваційної діяльності, а також створення цілісної системи освіти з урахуванням кадрового забезпечення інноваційної діяльності;

- стимулювання промисловців до запровадження новітніх технологій та інновацій;

- створення системи моніторингу стану реалізації інвестиційних проектів, у тому числі в рамках публічно-приватного партнерства, та здійснення контролю за їх реалізацією;

- забезпечення створення системи підготовки фахівців з питань управління інвестиційними проек-

тами, у тому числі в рамках публічно-приватного партнерства;

- створення умов для розвитку міжрегіональної та міжнародної кооперації з реалізації інвестиційних проектів, у тому числі в рамках публічно-приватного партнерства;

- розширення на законодавчому рівні можливостей інноваційного потенціалу та механізму державного замовлення для стратегічно важливих для регіону підприємств, налагодження виробництва окремих видів продукції відповідно до потреб внутрішнього ринку;

- удосконалення механізму банківського кредитування проектів регіонального розвитку – іпотечного кредитування, відкриття кредитних ліній, надання пільгових середньострокових та довгострокових кредитів, створення в регіонах ринку цінних паперів, розміщення облігацій місцевих позик та реалізація за рахунок залучених коштів проектів регіонального розвитку.

Проблеми ефективного функціонування промислових регіонів на засадах інноваційної моделі розвитку залишаються актуальними та потребують подальшої активізації в сучасних умовах господарювання. Для України з огляду на перспективи інтеграції у ЄС та участі у європейському дослідницькому просторі, як зазначається дослідниками Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки [28], доцільним є вивчення та адаптація досвіду європейських країн, зокрема тих, де розвиток інноваційного підприємства відбувається в умовах обмежених фінансових ресурсів та за наявності істотного науково-технічного потенціалу. Зокрема, у Польщі інфраструктура підтримки інноваційного підприємства є розгалуженою і різноманітною, що дозволяє вирішувати актуальні проблеми науково-технічної діяльності та узгоджувати інтереси сторін у розвитку підприємства.

Наукова новизна дослідження полягає в удосконаленні методичних підходів та визначенні напрямів прогнозування показника інноваційно-інвестиційної діяльності в регіонах України.

Практична значущість дослідження – використання прогнозних значень показника інноваційно-інвестиційної діяльності при розробці стратегічної програми соціально-економічного розвитку регіонів України.

Список використаних джерел

1. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015/print1443640573621204>. – Назва з екрану.

2. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>. – Назва з екрану.

3. Kozłowski A.R. The End of Globalization and the Challenges Civilization Face in the Post-Global Approach (Конец глобализации и вызовы, стоящие перед цивилизацией в пост-глобальном подходе) / A.R. Kozłowski // [in:] Global Economics: Past, Present & Future, eds. I. K. Hejduk, S. Bakalarczyk. – Warsaw: Difin, 2013, pp.11–25.

4. Kozłowski A.R. After liberalism. The Challenges facing the Economic Policy in the Context of the Economic Crisis (После либерализма. Вызовы, стоящие перед экономической политикой в контексте экономического кризиса) / A.R. Kozłowski // [w:] The Key-Factors of Business and Socio-Economic Development During The Global Crisis, ed. J. Sepp, D. Frear, W. Taylor, Congress of Political Economists International. – USA: Wilkes University, 2009, pp. 43–55.

5. Буняк Н.М. Інноваційний потенціал регіону: сутність та методика оцінки / Н.М. Буняк // Економіка та держава. – 2011. – № 11. – С. 38–40.

6. Макаренко М.В. Оцінка інноваційного потенціалу як інструмент управління інноваційним розвитком регіону / М.В. Макаренко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 3. – Т. 1. – С. 62–71.

7. Узунов В.В. Інноваційний потенціал та особливості протікання регіонального інноваційного процесу [Електронний ресурс] / В.В. Узунов // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2012. – № 11. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=639>. – Назва з екрану.

8. Статівка Н.В. Державне забезпечення розвитку інноваційного потенціалу регіону [Електронний ресурс] / Н.В. Статівка. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2013-2/doc/1/01.pdf>. – Назва з екрану.

9. Карінцева О.І. Науково-практичні засади оцінки розвитку інноваційного потенціалу регіонів / О.І. Карінцева, М.О. Харченко, П.С. Матвеев // Механізми регулювання економіки. – 2014. – № 2. – С. 70–78.

10. Палехова Л.Л. Проблеми інноваційного розвитку промислового регіону у контексті євроінтеграційних прагнень України [Електронний ресурс] / Л.Л. Палехова. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/18754/1/6-21-26.pdf>. – Назва з екрану.

11. Мальцев В.С. Порівняльна оцінка інноваційного розвитку регіонів України з використанням досвіду Євросоюзу / В.С. Мальцев, Г.І. Кореняко // Регіональна економіка. – 2013. – № 1. – С. 51–59.

12. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіг. доповідь / С. О. Біла, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко, В. І. Жук [та ін.]; за ред. С. О. Білої. – К.: НІСД, 2011. – 80 с.

13. Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості. Збірник матеріалів «круглого столу» / За ред. С. О. Білої. – К.: НІСД, 2011. – 88 с.

14. Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України. – К.: НІСД, 2013. – С. 53–57.

15. Наукова та інноваційна діяльність (2000–2014 рр.) / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану.

16. Статистичний щорічник України за 2014 рік. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 586 с.

17. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: стат. збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 256 с.

18. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2012–2014 років (за міжнародною методологією). – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 6 с.

19. Капітальні інвестиції в Україні за 2010 рік: стат. бюлетень. – К.: Державний комітет статистики України, 2011. – 44 с.

20. Капітальні інвестиції в Україні за 2011 рік: стат. бюлетень. – К.: Державний комітет статистики України, 2012. – 44 с.

21. Капітальні інвестиції в Україні за 2012 рік: стат. бюлетень. – К.: Державний комітет статистики України, 2013. – 38 с.

22. Капітальні інвестиції в Україні за 2013 рік: стат. бюлетень. – К.: Державний комітет статистики України, 2014. – 44 с.

23. Капітальні інвестиції в Україні за 2014 рік: стат. бюлетень. – К.: Державний комітет статистики України, 2015. – 44 с.

24. Драчук Ю.З. Підходи до оцінювання фінансового забезпечення інноваційного розвитку вугільної галузі / Ю.З. Драчук, Н.В. Трушкіна, І.В. Сулацька // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку. – 2013. – С. 51–60. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sim_2013_2013_6. – Назва з екрану.

25. Драчук Ю.З. Щодо фінансового забезпечення інноваційного розвитку вугільних підприємств / Ю.З. Драчук, В.В. Косарев, Н.В. Трушкіна // Сучасний стан, проблеми та тенденції розвитку суб'єктів фінансового ринку: колективна монографія / Під заг. ред. К.Ф. Ковальчука. – Павлоград: АРТ СИНТЕЗ-Т, 2014. – С. 218–230.

26. Драчук Ю.З. Обсяги інвестування інноваційного розвитку вугільної галузі: реалії і прогнози / Ю.З. Драчук, Н.В. Трушкіна, Г.Є. Беяєва // Уголь України. – 2015. – Июль–август. – С. 9–16.

27. Драчук Ю.З. Тенденції та закономірності інвестування інноваційного розвитку вугільної промисловості / Ю.З. Драчук, Н.В. Трушкіна, Г.Є. Беяєва // Форум гірників – 2015: матеріали Міжнар. наук.-техн. конф., Дніпропетровськ, 30 вересня – 3 жовтня 2015 р. – Дніпропетровськ: Нац. гірничий ун-т, 2015. – С. 232–241.

28. Марчук Ю. Особливості розвитку інноваційного підприємництва в Україні: досвід Польщі [Електронний ресурс] / Ю. Марчук // Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. – Режим доступу: <https://ukrpolnauka.wordpress.com/2014/01/04/>. – Назва з екрану.